

ОТГОВОР НА МИНИСТЕРСТВОТО НА КУЛТУРАТА:

В рубриката на БНТ „След новините“ на 22.11.2020 г. от 20:30 часа е излъчен материал, посветен на проект: „Консервация, реставрация и експониране на Тракийската гробница при с. Свещари: Завръщане към автентичността на обекта“, спечелил финансирането на Посланическият фонд на САЩ за опазване на културното наследство в размер на 184 000 долара, ръководен от фондация Credo Bonum („Кредо Бонум“) и подкрепен от Министерството на културата в началото на януари 2018 г. Предложеният на зрителите материал е представен с анонс: „България пропуска възможността да реставрира Свещарската гробница“ (<https://bntnews.bg/news/bulgariya-propuska-vazmozhnostta-da-restavrira-sveshtarskata-grobnica-1084179news.html>).

По повод цитирания репортаж Министерството на културата категорично заявява, че в него са посочени неверни факти и обстоятелства, прозират тенденциозни внушения и е представена една-единствена гледна точка срещу спестените позиции и възможност за коментари както от страна на институцията, така и на представителите на експертния съвет и на фондация „Кредо Бонум“, която администрира проекта в България.

На първо място, България не само не пропуска възможността да реставрира Свещарската гробница, а продължава и в момента да работи с екипа на фондация „Кредо Бонум“, както и с Историческия музей в Исперих и с други културни институции и специалисти за успешното реализиране на намеренията и приключването на проекта. С реализацията му предстои да бъдат осъществени дейности като подмяна на електрическата инсталация, ново решение на осветлението, обновяване на постоянната музейна експозиция в лабиринта на защитената сграда, осъвременяване на посетителския център, както и промоционални и информационни дейности.

Още на 28 септември Министерството на културата публикува на сайта си становище във връзка с появилите се за първи път обвинения от страна на проф. Диана Гергова, което може да бъде намерено тук - <http://mc.government.bg/newsn.php?n=7418&i=1>. Позицията не е взета предвид при изготвянето на материала.

Всички процедури по отношение на съгласуването и обсъждането на проекта до момента са публични, а цитираното заседание на Специализирания експертен съвет за опазване на недвижимите културни ценности (СЕСОНКЦ) от 19 юни т. г., на което проектът беше разгледан и не получи съгласуване, е излъчено на живо в YouTube канала на Министерството на културата в деня на провеждането му. От записа могат да се чуят и видят всички изразени становища на експертите, участвали в СЕСОНКЦ-
<https://www.youtube.com/watch?v=Tuky4ZsWBrM>.

Видно от записа и протоколите на заседанието, освен представителите на Министерството на културата и Националния институт за недвижимо културно наследство (НИНКН), са участвали близо 20 утвърдени и водещи експерти в различни области – археолози, архитекти, реставратори, инженер-химици, представители на браншовите организации на архитектите, на строителите и на реставраторите в България, преподаватели в Националната художествена академия, Университета по архитектура, строителство и геодезия и други специално поканени представители на научните и академични среди у нас, сред които БАН, СУ „Св. Климент Охридски“ и др. Тяхното Техните публично изразени становища също не са взети предвид при изготвянето на материала.

Свещарската гробница е част от Историко-архитектурния резерват „Сборяново“, в който са включени над 140 археологически и културни паметници. Обектът е недвижима културна ценност със световно значение и начинът, по който ще се реализират дейностите по опазването и експонирането му изискват експертиза и задълбочено внимание към всеки детайл и спазване на процедурите за опазване на световно наследство.

Заради значимостта на обекта и с цел предотвратяването на опасността да бъдат допуснати неправилни и невъзвратими намеси, Министерството на културата е поканило доказани български експерти, които да изразят позиции по предлаганите намеси. Няма механизъм и условия, с които институцията да принуди тези безспорни авторитети в различни области да се обединят срещу един проект, каквото внушение се опитва да постигне излъченият материал.

Министерството на културата не би направило компромис с мнението на научната общност, с липсата на изискуема по нормативната уредба на страната документация, с отказите да бъдат спазвани законоустановени процедури, нито да пренебрегне констатирани пропуски в предложената документация или да допусне намеси, определени като рискови за архитектурната и художествена стойност на обекта.

С оглед на изясняване на обективната истина трябва да подчертаем, че Министерството на културата е подкрепило реализацията на проект за намеса в рамките на паметника при спазване на всички изисквания на Закона за културното наследство (ЗКН) още през 2018 г. Изразеното принципно съгласие е свързано с изискванията на Закона и включват изработване на инвестиционен проект за консервация, реставрация и експониране на Тракайската гробница при с. Свещари в пълния му обем и съгласуването му по реда на ЗКН.

Както е видно от издадените становища от НИНКН и последващата дискусия в Специализирания експертен съвет, до момента няма входящ проект в пълния му и изискуем от Закона за културното наследство (ЗКН) обем – задание и виза за проектиране, оценка, анализ и др.

Основен елемент в проекта, който заема и централно място в дискусията сега, е т. нар. „наискос“. Споровете около него се водят за това дали да бъде демонтиран от мястото, което заема в момента и отместен с 20 сантиметра, за което проф. Гергова настоява, а експертите преценяват тази намеса като твърде рискова, компрометираща автентичността на оригинала и ненужна. По мнението на експертите съществуват съвременни технологии, които без риск могат да представят какво е било неговото място и история, без това да доведе до увреждането на паметника. Научната общност към момента не е единна в становището си по каква технологията и с какви материали този елемент може да бъде безопасно преместен и експониран триизмерно.

Липсата на постигнат компромис по отношение на наискоса обаче не само не би бил пречка за работата по цялостния проект, но и Министерството на културата счита, че не би трябвало да забави работата по социализация на обекта и още по-малко – да доведе до изгубване на възможността със

спечелените средства да бъде осъществен проект от световно значение. Изваждането на наискоса като елемент в проекта и преразглеждане на дейностите вече са повторно съгласувани с Посланическият фонд на САЩ за опазване на културното наследство, по данни на фондация „Кредо Бонум“.

По повод твърденията, че обектът се разглежда по реда на недвижимо културно наследство, а не като движимо такова, изясняваме, че проектът визиращ конзервацията и реставрацията на Тракийската гробница, а не на отделни елементи от нея. Електрическата система, като част от обекта, не може да бъде разгледана по отделен ред като „движима“ вещ. Проектът за електрическата инсталация е част от инвестиционния проект, който се съгласува по реда на чл. 84 от ЗКН и следва да съответства на нормативните изисквания.

В допълнение, Наредба № Н 4 от 8 октомври 2013 г. за условията и реда за представяне на културните ценности, чл. 8, ал. 1 е посочено, че за създаването на постоянна експозиция на музей се създава тематико-експозиционна документация (ТЕД), която съдържа: концепция; тематична структура с разширено описание на структурата и съдържанието на експозицията (ТС); тематико-експозиционен план (ТЕП); проект на художествено-пространствено оформление; рецензии за всеки раздел от ТЕД от специалисти на БАН или от съответните национални музеи, ведомства и научноизследователски институти и учреждения; информация за наличие на помещения, осигурени със СОТ; система за пожароизвестяване и за необходимите средства за пожарна безопасност; уреди за вентилация и климатизация, поддържане на подходящ постоянен режим на осветление, температура и влажност; витрини, съоръжения и други предназначени за експониране на ДКЦ.

В чл. 8, ал. 2 от Наредбата е посочено, че документацията по ал. 1 се съгласува с министъра на културата в двумесечен срок от представянето ѝ в Министерство на културата. Обръщаме внимание, че в ал. 4 на наредбата е посочено конкретно изискване, преди да се съгласува ТЕП, а именно: „Когато постоянната експозиция се създава в сграда - недвижима културна ценност, и с проекта по ал. 1, т. 4 се предвижда промени в архитектурните характеристики (подмяна на оригинални материали, промяна на настилки, стени, тавани,

включително оцветяване, затваряне на прозоречни отвори и др.), или други намеси по смисъла на чл. 83 от ЗКН, документацията по ал. 1 се съгласува по реда на чл. 84 от ЗКН преди провеждане на съгласуване по реда на ал. 2“.

В представената ТЕД в случая са констатирани редица пропуски, съгласно цитираната наредба, както и липсата на становище по ал. 4., като тези съществени пропуски възпрепятстват възможността проектът да бъде осъществен по исканата процедура. За пропуските по документацията вносителите са информирани подробно и са дадени включително подробни указания с две писма от май и юли 2020 г.

Изготвянето и предоставянето на становища по реда на чл. 84 следва нормативно установен ред. Твърденията и изискванията, възложителите да бъдат предварително запознати със становището на НИНКН, са неоснователни и са в противоречие с установените законови процедури.

Изготвянето на становище от страна на директора на НИНКН представлява част от общата законово регламентирана процедура по териториално-устройствена защита на недвижимото културно наследство, включваща и съгласуване и одобряване на проектните документации - инвестиционни инициативи и проекти за намеси в недвижими културни ценности (НКЦ) и техните граници, в това число консервация, реставрация, адаптация, експониране, реконструкция и др.

Директорът на НИНКН се произнася по внесения за съгласуване проект за намеса в НКЦ, на основание чл. 84, ал. 6 от ЗКН. Писменото му становище се изготвя за нуждите на цялостната процедура по съгласуване, след извършване на преглед на документацията по подадения проект, както и след анализ на данните за обекта, налични в съхранявания в НИНКН Национален документален архив и съгласно чл. 84, ал. 7 се изпраща единствено на министъра на културата в определения за това законов срок.

Проектът, както подчертахме, е внесен за обсъждане от СЕСОНКЦ с оглед на изключителната значимост на обекта—културна ценност от световно значение.

Съгласно Решение от Протокол № 84 от заседанието на СЕСОНКЦ проект за „Консервация, реставрация, експониране на Тракийска гробница при с. Свещари. Завръщане към автентичността на обекта“ не съдържа достатъчно информация, не отговаря на съвременните методи на реставрация и се предлага на министъра на културата да не го съгласува. На тази база Министерство на културата не съгласува проекта със становище, изготвено по реда на чл. 84 от ЗКН.

Не са изпълнени и изискванията на чл. 5, ал. 1 от Наредба №4 от 21.05.2001 г. за обхвата и съдържанието на инвестиционните проекти и чл. 3 от Наредба № 4 от 21.12. 2016 г. за обхвата и съдържанието на документации за извършване на консервационно-реставрационни дейности на недвижими културни ценности: „За изготвяне на инвестиционните проекти за консервация, реставрация, експониране и адаптация на недвижими културни ценности се издава виза за проектиране по чл. 140, ал. 3 от Закона за устройство на територията (ЗУТ) в съответствие с режимите за опазването им“.

Спазвайки законовия ред, Министерството на културата е мотивирало писмено отказа за съгласуване на внесения проект „Консервация, реставрация и експониране на тракийската гробница при с. Свещари: завръщане към автентичността на обекта“, като за това вносителите са уведомени своевременно и официално.

По отношение на изразени внушения, че институцията умишлено е бавила работата по проекта заявяваме, че в хода на продължилите близо две години обсъждания на различните етапи, Министерството на културата е оказвало съдействие и е участвало в множество проведени консултации с институции, експерти и музейни специалисти, включително и проф. Гергова. В писмо до нея и фондация „Кредо Бонум“ от 19 октомври т.г., Министерството изразява своето високо уважение към нейната работа и тази на целия екип от специалисти и като е декларирано, че ще продължи да подкрепя дейностите по проекта, свързани с опазване на културното наследство при строго спазване на изискванията на ЗКН.

За този период, от страна на НИНКН и със съдействието на института, са проведени различни изследвания, изготвен е подробен мониторингов доклад, включващ десетки експертни оценки за състоянието на обекта, подробен „паспорт“ на гробницата, 3D заснемане и др. Сключен е и договор между фондация „Кредо Бонум“ и Музея в Исперих за сътрудничество и в потвърждение на намеренията да се даде нов облик на комплекса. Позициите и на тези институции очевидно отново не са отоваряли на целите на репортажа.

Всякакви инсинуации и опити за внушения, изразени в материала, че Министерството на културата не оказва съдействие на експертите и на фондацията, могат да бъдат квалифицирани единствено като клевета и опит за уронване на престижа на институцията, чийто експерти от момента на подаването на идеята за консервация, реставрация и експониране на гробницата оказват пълно съдействие на екипите и създават условия за работа на експертите. Абсолютно неприемливи и небазирани на реални факти и обстоятелства са упорито повтаряните твърдения и епитети в репортажа по отношение на представителите на институцията, сред които: „Чиновниците там вкарват екипа в лабиринта на бумащината и протакането“, „...бавили 9 месеца мониторинга с риск да провалят проекта“, „бюрократите решили да затвърдят ефекта, като поискали документ за изправността на пожарната инсталация...“, „Като капак на мудния диалог с Министерството, проектът за реставрация изненадващо е изпратен за оценка към специализиран експертен съвет за опазване на недвижимите културни ценности“ и т. н. Считаме, че единственият ефект, който се постига с използването и повторемостта на подобни квалификации през целия материал, е внушението за непрофесионализъм и negliжиране на високоотговорната им работа, което не отговаря на действителността, на цялата документация и хронологията на събитията до момента.

Министерството на културата приема целенасоченото и грубо манипулиране на общественото мнение от национален ефир, който достига до милиони зрители, като недопустимо и неотговарящо на претенциите на Българската национална телевизия да бъде достоверна и обективна обществена медия, отразяваща различните гледни точки, водеща се от принципа за безпристрастност и търсеща истината.

